

Για τον Παγγαλκιδικό Μαθητικό Διαγωνισμό

////////////////////////////////////

Όνομα Σχολ. Μονάδας: ΗΜΕΡΙΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΥΚΙΑΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ - ΑΘΩΣ

Όνοματεπώνυμο: ΣΥΝΙΩΡΗ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ

Τάξη φοίτησης: Γ΄

Τηλέφωνο επικοινωνίας: 6983701406

Τόπος κατοικίας: ΣΥΚΙΑ

Ηλεκτρονική διεύθυνση: gkoun.maria@gmail.com

Διεύθυνση και τηλ. Σχολείου: ΣΥΚΙΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ – 2375041228

Όνοματεπώνυμο και ειδικότητα εποπτεύοντος εκπαιδευτικού: ΧΑΤΖΑΡΑΣ
ΧΡΗΣΤΟΣ – ΠΕ02 ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ (6937110777)

////////////////////////////////////

Πριν από μερικά χρόνια η αγαπημένη και κατά μερικά χρόνια μεγαλύτερή μου ξαδέρφη, η Ασημίνα, φθάνοντας στο σπίτι μού έδειχνε ένα φυλλάδιο με φωτοτυπίες χοροπηδώντας απ' τη χαρά της! Διάβασα προσεκτικά τον τίτλο: <<**Η Συκιά στα χρόνια της Επανάστασης**>>. Ήταν ένα θεατρικό έργο, γραμμένο από τον καθηγητή της, και θα παιζόταν στη γιορτή της 25^{ης} Μαρτίου του Γυμνασίου της Συκιάς. Της είχε προταθεί και δέχτηκε η ίδια να παίξει το ρόλος της *Μάρως (Μαρούδας)*, της γυναίκας του καπετάνιου Στάμου Χάψα! Βοηθούσα την ξαδέρφη μου στις πρόβες στο σπίτι και πήγαινα στα δοκιμαστικά που έκαναν τ' απογεύματα στο σχολείο, έτσι που άρχισα να ταυτίζομαι κι εγώ με τον ρόλο της *Μάρως!* Μάθαινα πράγματα που δεν τα γνώριζα μέχρι τότε και που με ενθουσίαζαν πραγματικά! Ιστορίες για τις οποίες ένιωθα πολύ υπερήφανη, όπως ακριβώς το ίδιο νοιώθω και τώρα που γράφω αυτές τις γραμμές!

Το μνημείο στην <<Πλατεία Ηρώων>> της Συκιάς, αφιερωμένο στον Καπετάν Χάψα και στα 63 Συκιωτάκια (Σκιωτούδια). Καλλιτεχνήθηκε από τον τοπικό γλύπτη Φιλήμονα Ζηλωτή και ανεγέρθηκε τον Ιούνιο του 2001. Στα δύο άκρα κυματίζουν ψηλά (δε διαφαίνονται στη φωτο) από τη μια η γαλανόλευκη και από την άλλη πλευρά η επαναστατική σημαία της Χαλκιδικής.

Η Επανάσταση στη Χαλκιδική, Μάιος-Νοέμβριος 1821

Ας δούμε λοιπόν τα πράγματα από την αρχή τους...

Όπως και σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια, έτσι και στη Β. Ελλάδα -προτού ακόμα να ξεκινήσει η επανάσταση- γίνονταν διάφορες μικροεξεγέρσεις. Τον καθοριστικό ρόλο όμως για τον καθολικό ξεσηκωμό του λαού έπαιξε η Φιλική Εταιρεία

που με τη μυστική της οργάνωση μούσε –αρχικά - εξέχουσες προσωπικότητες (προκρίτους, μοναχούς κτλ.) που θα μπορούσαν να συνεισφέρουν σημαντικά στον Αγώνα. Ένας από τους Φιλικούς ήταν και ο Γιαννάκης Παπαγεωργάκης, γραμματέας του πατριάρχη Γρηγορίου του Ε' στην Κωνσταντινούπολη, ο οποίος επιστρέφοντας στην ιδιαίτερη πατρίδα του, τον Πολύγυρο, μύησε στην Εταιρεία τον αδερφό του Κύρκο και άλλα συγγενικά του πρόσωπα. Πριν απ' αυτόν όμως, ο πρώτος Φιλικός που προέβη τόσο σε μύησεις μοναχών στο Άγιο Όρος όσο και στη δημιουργία κρυφών κέντρων της Φιλικής ήταν ο Ιωάννης Φαρμάκης. Η Χαλκιδική, λόγω της στρατηγικής σημασίας γεωγραφικής της θέσης, είχε επιλεγεί από τον Αλέξανδρο Υψηλάντη ως το κέντρο εξέγερσης της Β. Ελλάδας και ο ίδιος ο Φαρμάκης ως ο στρατιωτικός διοικητής της Μακεδονίας. Θα συναντούσε –για να δράσουν από κοινού- τον Εμμανουήλ Παπά, ο οποίος τελευταίος θα μετέφερε κρυφά τα αναγκαία πολεμοφόδια από την Πόλη. Όμως ο Φαρμάκης αφού επιστρέφει για λίγο στη Μολδοβλαχία και μετά την ήττα στο Δραγατσάνι συλλαμβάνεται από τους Τούρκους και θανατώνεται. Έτσι, πλέον, η αρχηγία έμελλε να μείνει αποκλειστικά στον Εμμ. Παπά.

Ο **Εμμανουήλ Παπάς**, Σερραίος πλούσιος τραπεζίτης, μετά από προστριβές του με τον τοπικό Τούρκο πασά αναγκάζεται να καταφύγει στην Πόλη. Εκεί διευρύνει το κύρος του και μνείται στη Φιλική Εταιρεία. Μάλιστα, προοριζόταν από τον Αλ. Υψηλάντη ως ο πολιτικός αρχηγός της Μακεδονίας, όμως μετά το θάνατο του Φαρμάκη αναλαμβάνει ο ίδιος και τη στρατιωτική ηγεσία, αν και ήταν εντελώς άπειρος στα πολεμικά. Στις 23 Μαρτίου του 1821 από τη Λήμνο αποβιβάζεται κρυφά στη Μονή Εσφιγμένου με ένα μεγάλο πλοίο γεμάτο πολεμοφόδια. Στο Άγιο Όρος υπήρχαν ήδη πολλοί μνημένοι μοναχοί. Εκεί συναντά τον ηγούμενο Ευθύμιο και τον Νικηφόρο Ιβηρίτη. Δέχεται τις ευλογίες, στρατολογεί πολλούς μοναχούς και προετοιμάζει έτσι την επανάσταση προκαλώντας και δολιοφθορές σε τουρκικά πλοία με τη βοήθεια των Ψαριανών. Εν τω μεταξύ έχει ήδη αρχίσει από καιρό η επανάσταση στη Μολδοβλαχία και η κήρυξη της επανάστασης στην Πελοπόννησο (25^η Μαρτίου).

Ο Γιουσούφ Μπέης της Θεσσαλονίκης, πληροφορούμενος όλες αυτές τις εξελίξεις και έχοντας υπόνοιες ότι κάτι <<ύποπτο>> συμβαίνει στην αθωνική χερσόνησο, ανησυχεί ιδιαίτερα και μεταβαίνει ο ίδιος με αρκετό στρατό στην Ιερισσό. Εκεί σπεύδουν να τον προλάβουν και να τον <<καθησυχάσουν>> αντιπρόσωποι από τις Μονές. Ο ίδιος φαίνεται να πείθεται τελικά και επιστρέφει στη Θεσσαλονίκη, αφήνοντας όμως ισχυρή φρουρά στην Ιερισσό και σε διάφορες άλλες περιοχές. Ζητά μάλιστα ομήρους, ως κάλυψη, εξέχοντα πρόσωπα της Χαλκιδικής και ιδιαίτερα τους προεστούς των χωριών, τους οποίους και φυλακίζει στον Λευκό Πύργο. Στην πραγματικότητα οι όμηροι δεν ήταν οι αληθινοί προεστοί αλλά ψεύτικοι αντικαταστάτες τους και όταν αντιλαμβάνεται την απάτη θεωρεί υπαίτιο τον πρόκριτο του Πολυγύρου Κύρκο Παπαγεωργάκη. Στέλνει τότε στον Πολύγυρο δύο τμήματα

στρατού των 500 ανδρών το καθένα. Ο Πολύγυρος λεηλατείται και ο Παπαγεωργάκης δολοφονείται τελικά. Μετά από τα γεγονότα αυτά οι κάτοικοι επαναστατούν και σκοτώνουν τον τούρκο διοικητή μαζί με τους 18 άνδρες της τουρκικής φρουράς. Κατόπιν, επιτίθενται κατά των τμημάτων του τουρκικού στρατού και τα νικούν κοντά στο Παλαιόκαστρο! Είμαστε ήδη στην 17^η Μαΐου του 1821. Η επανάσταση στη Χαλκιδική έχει ουσιαστικά ξεκινήσει!

Ως αντίποινα οι Τούρκοι σφαγιάζουν 200 ομήρους στη Θεσσαλονίκη, προβαίνουν σε διώξεις κατά των χριστιανών και εκστρατεύουν κατά της Β. Χαλκιδικής από την περιοχή του Λαγκαδά. Πνίγουν στη λίμνη Βόλβη κατοίκους από την Παζαρούδα και σφάζουν 400 κατοίκους της Ρεντίνας και άλλους τόσους στην Ιερισσό. Μόλις πληροφορείται όλα αυτά τα γεγονότα ο Εμμ. Παπάς από το Άγιο όρος καθαίρει τον Τούρκο διοικητή και τον αντικαθιστά από τον Νικηφόρο Ιβηρίτη. Η επανάσταση -που ίσως προοριζόταν ν' αρχίσει λίγο αργότερα- έχει ήδη αρχίσει εκ των πραγμάτων, με τα γεγονότα στον Πολύγυρο και τα επακόλουθά τους.

Στη Μονή Εσφιγμένου, με την παρουσία των Αντιπροσώπων όλων των μοναστηριών ο Παπάς ανακηρύσσεται << Αρχιστράτηγος της Μακεδονίας>>. Στη συνέχεια συλλαμβάνεται ο πρώην πλέον τούρκος διοικητής και φυλακίζεται στη Μονή Κουτλουμουσίου. Με μια λαμπρή τελετή στο Πρωτάτο των Καρυών προτοστατούντος του Επισκόπου Μαρωνείας Κωνστάντιου κηρύσσεται και επίσημα η έναρξη της επανάστασης και ζητείται η βοήθεια της Παναγίας –προστάτιδας του Αγίου Όρους.

Η επαναστατική σημαία της Χαλκιδικής με τα διάφορα σύμβολά της. Αριστερά ο πετεινός συμβολίζει το <<ξύπνημα>>, την αφύπνιση.

Ξεσηκώνονται ταυτόχρονα και οι υπόλοιπες περιοχές της Χαλκιδικής και συγκεντρώνεται στρατός 4000 ανδρών που χωρίζεται σε 2 σώματα. Το ένα που αποτελούνταν από 1000 μοναχούς και κατοίκους των περιοχών της Β. και Α. Χαλκιδικής και τίθεται υπό την αρχηγία του Εμμ. Παπά. Στο δεύτερο σώμα των υπόλοιπων 2000 ανδρών από την Κεντρική και Νότια Χαλκιδική επικεφαλής ορίζεται ο **Καπετάν Χάψας**. Ποιος όμως ήταν αυτός ο πραγματικά μεγάλος πατριώτης και ήρωας όπως αποδείχτηκε αργότερα;

Ο Σταμάτιος (Στάμος) Κάψας (και μετά Χάψας, λόγω του ότι εξολόθρευε- έχαπτε μεταφορικά τους Τούρκους) γεννήθηκε στα Παζαράκια (Κρυοπηγή) της Κασσάνδρας. Σε μικρή ηλικία μετοικεί στη Συκιά και παντρεύεται γυναίκα Συκιώτισσα που ήταν μοναχοπαίδι. Έκαναν έναν γιο, τον Χρυσάφη και ζούσε σόγαμπρος στη Συκιά. Αργότερα, ο Χρυσάφης έκανε 3 γιους, το Βασίλη, το Στάμο και το Στέργιο, και μια κόρη, τη Μαρούδα, που πιθανότατα αυτό ήταν και το μικρό όνομα της γυναίκας του Στάμου Χάψα. Ο ίδιος, δεν τα πήγαινε καθόλου καλά με τις τούρκικες φρουρές και φεύγει ως κλέφτης στα βουνά της Β. Χαλκιδικής. Αργότερα τον βλέπουμε να εργάζεται σαν *σερδάρης*, ένα είδος αστυνομικού στο Άγιο Όρος. Στη Συκιά γίνεται πολύ αγαπητός και συναντά πατριώτες με τις ίδιες επαναστατικές ιδέες, έτοιμους ακόμα και να θυσιάσουν μαζί του για χάρη της πατρίδας!

Το παραδοσιακό πατρικό σπίτι των απογόνων του Στάμου Χάψα όπως διασώζεται σήμερα στη Συκιά, εκεί πάνω ψηλά, στις παρυφές του βουνού.

Η Συκιά άλλωστε ήταν πάντοτε γνωστή για τον ανυπότακτο και ετοιμοπόλεμο χαρακτήρα των κατοίκων της. Ας δούμε την παρακάτω επιστολή:

..από συκιάν χώραν: μανολάκις, θεοδόσις
 και αναστάσις>>.

Η παραπάνω επιστολή εστάλη από τους Συκιώτες προς τον Εμμανουήλ Παπά την Τρίτη 31-5-2021 και την υπογράφουν οι <<..από συκιάν χώραν: μανολάκις, θεοδόσις και αναστάσις>>, ενώ ο συγγραφέας της φαίνεται να είναι ο πρώτος των τριών. Τόσο οι δύο πρώτοι, των οποίων η ταυτότητα έχει επισημανθεί και σε παλαιότερο έγγραφο του 1814 (Μανολάκης του Αγγελή και Θεοδόσης του Στάμου), όσο και ο τρίτος υπογράφων (Αναστάσης) ήταν φανερά εγγράμματοι κάτοικοι της Συκιάς, αποτελούσαν μάλλον μέλη της δημογεροντίας και προφανώς ήταν μνημένοι στα της επανάστασης. Η επιστολή αναφέρει ακριβώς τα εξής:

<<την σωφωτάτην ευγένειαν ταπεινώς προσκυνώμεν, ήδιστα προσαγορεύωμεν.

Επιστολή Συκιωτών προς τον Εμμανουήλ Παπά (31-5-1821) (Βακαλόπουλος, 60)

Η παραπάνω επιστολή εστάλη από τους Συκιώτες προς τον Εμμανουήλ Παπά την Τρίτη 31-5-2021 και την υπογράφουν οι <<..από συκιάν χώραν: μανολάκις, θεοδόσις και αναστάσις>>, ενώ ο συγγραφέας της φαίνεται να είναι ο πρώτος των τριών. Τόσο οι δύο πρώτοι, των οποίων η ταυτότητα έχει επισημανθεί και σε παλαιότερο έγγραφο του 1814 (Μανολάκης του Αγγελή και Θεοδόσης του Στάμου), όσο και ο τρίτος υπογράφων (Αναστάσης) ήταν φανερά εγγράμματοι κάτοικοι της Συκιάς, αποτελούσαν μάλλον μέλη της δημογεροντίας και προφανώς ήταν μνημένοι στα της επανάστασης. Η επιστολή αναφέρει ακριβώς τα εξής:

<<την σωφωτάτην ευγένειαν ταπεινώς προσκυνώμεν, ήδιστα προσαγορεύωμεν.

και τη ειδοποιώ τον εργό(μο)ν μου, ότι τη τρίτη ώρα της νυκτός της τρίτης ήλθον εδώ εις την συκιάν, και της τέσσαρις ώραις της ημερός, ήθεν είδισις από Πολύγερον, ότι ήλθον τριακόσιοι άνθρωποι από θεσσαλονίκην, λέγω ένας τζερίμπασις, και εκούρτισαν τον πόλεμον οι πολυγερινοί, και τους επάστρεψαν όλους με φρικτόν πόλεμον. Διό και αμέσως σας πληροφορώμεν, όσως τάχως. Οπού λάμβοντας το παρόν μου αμέσως να εύγη ασκέρη έξω, δια να έλθη να μας προφθάση. και τώρα είναι καιρός οπού να φανώμεν άξιοι μεκεδόνες, όθεν το ογλήγορότερον να προφθάσητε, επειδή καιρός δεν απόμεινε να μας πρισμένη, και ημείς σήμερα συν θεώ αγίω εκηνήσαμεν διά να τους προφθάσωμεν και ο άγιος θεός και η κυρία θεοτόκος, να μας δίδη ρώσιν και δύναμιν, και η ευγένειά σου ως βοηθός και αντιλείπτωρ των χριστιανών. αμέσως να δώσης χείραν βοηθείας, εις τους αδερφούς μας χριστιανούς, ταύτα προς είδισίν σας, και σας προσμένωμεν.

μαΐου 31 ημέρα τρίτη. από συκιάν χώραν: μανολάκις, θεοδόσις και αναστάσις>>.

ομοίως και όλοι οι ζαπιτάδες από κάθε χωρίον ετελίωσαν έτσι τους εσκοτώσαμεν (αριστερά της επιστολής).

Είναι πραγματικά μια επαναστατική και συνάμα συγκινητική επιστολή, που εκπέμπει το μήνυμα της ενότητας όλων απέναντι στον κοινό εχθρό. Φαίνεται ξεκάθαρα πως υπήρχε οργάνωση και δίκτυο συχνής επαφής και επικοινωνίας των Συκιωτών με τον Εμμ. Παπά, αφού του δίνουν έγκαιρα τις πληροφορίες για τα γεγονότα του Πολυγύρου. Από την ίδια την επιστολή αποδεικνύεται το υψηλό αίσθημα ευθύνης και πατριωτισμού των κατοίκων της Συκιάς αλλά και η υψηλή υπηρεσιακή τους ετοιμότητα για πόλεμο, αφού δηλώνεται καθαρά η ύπαρξη έτοιμου ένοπλου ετοιμοπόλεμου σώματος. Το ένοπλο αυτό σώμα είναι γνωστό και από προγενέστερα γεγονότα. Συγκεκριμένα τον Ιούλιο του 1814 οι Μονές του Αγίου Όρους, μπροστά σε μια επικείμενη επίθεση των πειρατών ζητούν τη βοήθεια των <<αρματολών του Λογγού (Συκιάς)>>, οι οποίοι ανταποκρίνονται άμεσα. <<...οι πειραταί έδωσαν αλληλοδιαδόχως μάχας κατά ξηράν...με τα τοπικά αποσπάσματα(Αγ. Όρους) ενισχυμένα υπό των Συκιωτών αρματολών...>> (Αλ. Λαυριώτου, 181). Την ετοιμότητα του ένοπλου σώματος των Συκιωτών και την υψηλή αποδοχή και εμπιστοσύνη που απολάμβανε και από άλλες ένοπλες δυνάμεις εκτός της Χαλκιδικής χερσονήσου, αποδεικνύει ακόμα μια επιστολή (22 Οκτωβρίου 1821) του Ολύμπιου οπλαρχηγού Διαμαντή Νικολάου προς τον Παπά, με την οποία τον πληροφορεί ότι ετοιμάζεται να συνδράμει κι αυτός στον Αγώνα, όχι όμως άμεσα και του υποδεικνύει να ζητήσει βοήθεια από τους Συκιώτες (Βακαλόπουλος 173-175). Δεν είναι ακόμα τυχαίο ότι στην προσωπογραφία των αγωνιστών του 1821 από τη Χαλκιδική (Παπαοικονόμου, 561-587) οι έχοντες καταγωγή από τη Συκιά αποτελούν την πολυπληθέστερη ομάδα.

Βλέπουμε από την επιστολή ότι οι Συκιώτες λαμβάνουν ενεργό μέρος στον Αγώνα ξεκινώντας άμεσα για να συναντήσουν τους υπόλοιπους επαναστάτες. Λίγες μέρες αργότερα ενώνονται με τους Βαβδινούς, τους επαναστάτες των Βασιλικών και το σώμα του συγχωριανού τους Καπετάν Χάψα.

Και ενώ λοιπόν έτσι είχαν τα πράγματα, τα δύο μεγάλα εκστρατευτικά σώματα ξεκινούν από τη χερσόνησο του Άθωνα με κατεύθυνση τη Θεσσαλονίκη. Αφού εξοντώνουν εύκολα τη φρουρά των Τούρκων στον Πρόβλακα, κατόπιν χωρίζονται. Το τμήμα του Παπά, αποτελούμενο όπως είπαμε από 2000 άνδρες από τους οποίους οι 1000 ήταν μοναχοί, κινείται προς τη Β. Χαλκιδική και μέσω του Χολομώντα και της Ρεντίνας συναντά ένα σώμα των Τούρκων και μετά από μια άνιση μάχη αναγκάζεται να οπισθοχωρήσει. Το άλλο τμήμα των 2000 ανδρών υπό την ηγεσία του Χάψα περνά από την κεντρική Χαλκιδική και μέσω Αρναίας, Πολυγύρου, Γαλάτιστας, Βασιλικών, φτάνει ως το Σέδες, στη σημερινή Γεωργική Σχολή -λίγα χιλιόμετρα δηλαδή έξω από τη Θεσσαλονίκη, αφού προηγουμένως έχει δώσει νικηφόρα μάχη κατά του ιππικού του Αχμέτ Μπέη και αφού έχει ερημώσει όλα τα τουρκοχώρια που συνάντησε στο δρόμο του. Τότε θα μπορούσε να γίνει προσπάθεια κατάληψης της Θεσσαλονίκης, γεγονός που όμως δε συνέβη. Οι λόγοι είναι πολλοί. Δεν υπήρχε άμεση συνεννόηση μεταξύ των δύο στρατευμάτων που τα χώριζαν οι ορεινοί όγκοι του Χορτιάτη. Ακόμη, δεν υπήρχε έμπειρος στρατιωτικός ηγέτης να κατευθύνει τις ενέργειες, ούτε ακόμα στρατιωτική υποστήριξη από τις άλλες περιοχές της Μακεδονίας και η υποστήριξη από ναυτικές δυνάμεις ήταν πενιχρή. Στα στρατόπεδα των Ελλήνων μετά τον αρχικό ενθουσιασμό επέρχονται οι δυσκολίες αφού η οικονομική υποστήριξη του Παπά σε τρόφιμα, πολεμοφόδια, μεταφορές κλπ. τελειώνει.

Οι Τούρκοι της Θεσσαλονίκης δέχονται πλέον τη βοήθεια του Μπαϊράμ Πασά από τη Δράμα, ο οποίος με 30000 πεζούς και 5000 ιππικό κατευθύνεται προς τη Θεσσαλονίκη. Σκοπός του είναι να κατευθυνθεί προς τη Ν. Ελλάδα, αφού πρώτα καταπνίξει την επανάσταση στη Χαλκιδική. Η αντίσταση του βόρειου τμήματος του στρατού με τον Παπά είναι πενιχρή και οι Τούρκοι φθάνουν σχετικά εύκολα στη Θεσσαλονίκη. Το σώμα του Παπά υποχωρεί, αρχικά προς τον Πολύγυρο και κατόπιν προς την Κασσάνδρα.

Ο Μπαϊράμ Πασάς αφού οργανώνει περισσότερο τον στρατό του και εκτιμά την κατάσταση, αποφασίζει να στείλει κατά του Χάψα στρατό από 5000 πεζούς και πολλούς ιππείς. Αρχικά κατά του στρατού των επαναστατών εκστρατεύει ο Αχμέτ Μπέης των Γιαννιτσών. Στην πεδιάδα του Σέδες η μάχη θα ήταν όλως άνιση, γι' αυτό και αποφασίζεται η οπισθοχώρηση στους πρόποδες του βουνού Βούζιαρη, μετά τα Βασιλικά και πριν από τη Μονή της Αγίας Αναστασίας, στην τοποθεσία που λέγεται *Κούτσουρο* ή *Του Τσελέπη η Πέτρα*. Πολλά γυναικόπαιδα μεταφέρονται στο μοναστήρι και, κατόπιν, λίγο πριν από την τελική μάχη κατορθώνουν να διαφύγουν προς τις ακτές και μέσω Αγίου Νικολάου να μεταβούν στα νησιά του Β. Αιγαίου. Ο στρατός του Αχμέτ Μπέη λεηλατεί ολοκληρωτικά τα Βασιλικά προβαίνοντας σε κάθε είδους ακρότητες κατά του άμαχου πληθυσμού.

Η πεδιάδα όπου διεξήχθη η μάχη τον Ιούνιο του 1821 σε ένα εντυπωσιακό πλάνο από ψηλά.

Η τελική μάχη δίνεται την 10^η (ή την 13^η) Ιουνίου. Με τον Καπετάν Χάψα είχαν μείνει μόνο 200 περίπου πολεμιστές, μεταξύ των οποίων 63 Συκιώτες, οι οποίοι έμειναν μέχρι και τελευταίας στιγμής δίπλα στον καπετάνιο τους. Να πώς περιγράφει ο ιστορικός Ι. Βασδραβέλης στο βιβλίο του *Οι Μακεδόνες εις τους υπέρ της ανεξαρτησίας αγónας*, σελ. 107-110, τον ηρωικό θάνατο του καπετάν Χάψα στη μάχη των Βασιλικών (13-6-1821) «... Εντός ολίγου όμως κατέφθασεν το κύριον σώμα του Μπαϊράμ Πασά και επανήρχισε ο αγών σφοδρότατος. Ο Χάψας εμάχετο όρθιος ως λέων και δια κραυγών και ύβρεων απέκρουε τους εχθρούς. Αλλ' ο αγών δυστυχώς ήτο άνισος, οι εχθροί ήσαν δεκαπλάσιοι και άπαντες του τακτικού στρατού. Τα παλλικάρια του Χάψα έπιπτον το εν κατόπιν του άλλου και τελικώς ο ηρωικός αρχηγός τεθείς επι κεφαλής των υπολοίπων και των εκ Βάβδου οπλαρχηγών Χαλάτη, Τουρλάκη και Καραγιάννη, αφού ανέσπασε την μάχαιραν, ερρίφθη εις το μέσον του εχθρικού στρατού και μετά λυσσώδη και φρικαλέον αγώνα έπεσεν ενδόξως επί του πεδίου της τιμής μαζί με όλα του τα παλλικάρια της Συκιάς και τους οπλαρχηγούς της Βάβδου...»

Η τοποθεσία όπου έγινε η θυσία, στο 30^ο χιλιόμετρο της οδού Θεσσαλονίκης - Πολυγύρου, ονομάζεται σήμερα ``Τα Σκιωτούδια`` ή αλλιώς ``Οι Κομμένοι`` !!! Το σημείο βρίσκεται ακριβώς στα σύνορα των νομών Θεσσαλονίκης - Χαλκιδικής. 68 νεκροί από τη μια, πάνω από πεντακόσιοι από την άλλη! Δεν είναι, μάλιστα, λίγοι αυτοί που αποκαλούν τη θυσία αυτή σαν τις Θερμοπύλες της Χαλκιδικής! Όπως και να` ναι, αποτελεί το πιο μεγάλο σύμβολο πατριωτισμού για ολόκληρο το νομό μας και όχι μόνο! Η κοινότητα της Συκιάς στα 1960 έστησε στο σημείο της θυσίας περιφραγμένη μαρμάρινη αναθηματική στήλη στην οποία αναγράφονται τα εξής:

<<ΠΕΡΙΞ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΤΟΥΤΟΥ ΕΠΕΣΕΝ ΜΑΧΟΜΕΝΟΣ Ο ΚΑΠΕΤΑΝ ΧΑΨΑΣ ΜΕ ΤΑ 63 ΠΑΛΙΚΑΡΙΑ ΤΟΥ ΕΚ ΣΥΚΙΑΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ 1821>>. Στα 1997, εκεί κάτω από τη μονή της Αγίας Αναστασίας, ανάμεσα στο λοφάκι ``Βούζιαρης`` και στον ποταμό Ανθεμούντα, έχει ανεγερθεί με πρωτοβουλία του Παγχαλκιδικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης <<Ο Αριστοτέλης>> μεγαλοπρεπές μνημείο, όπου μεταφέρθηκε και η πρώτη αναθηματική στήλη του 1960. Στο μνημείο στήθηκε μεγάλο άγαλμα του Καπετάν Χάψα και ακριβώς πίσω -ορειχάλκινη το ίδιο- αναπαράσταση της μάχης. Δυστυχώς το δεύτερο αυτό τμήμα έχει κλαπεί-αφαιρεθεί, ένα γεγονός πολύ λυπηρό, μια βεβήλωση και ζημιά που θα αποκατασταθεί οπωσδήποτε.

Κάθε δεύτερη Κυριακή του Ιουνίου, τελείται δοξολογία στο μοναστήρι της Αγίας Αναστασίας και επιμνημόσυνη δέηση στο μνημείο. Το σχολείο μας συμμετέχει ενεργά με την παρουσία αγήματος -σημαίων, μαθητών και συνοδών καθηγητών- σ' αυτή την εκδήλωση.

Άγλημα –αντιπροσωπεία των σχολείων του Γυμνασίου και του Λυκείου Συκιάς με τον συνοδό καθηγητή τους κ. Χρήστο Χατζάρα μπροστά στο μνημείο.

Μετά τη μάχη των Βασιλικών οΜπαϊράμ βάζει φωτιά στο μοναστήρι της Αγίας Αναστασίας και καίει ακόμα τα χωριά Γαλάτιστα, Βάβδο και ολοκληρωτικά τον Πολύγυρο. Πολλοί άμαχοι καταφεύγουν στα νησιά, ενώ οι ένοπλες δυνάμεις στο Άγιο Όρος και κυρίως στην Κασσάνδρα, οχυρώνοντας την Ποτίδαια. Ο Μπαϊράμ αφού καταστρέφει πολλές περιοχές της Χαλκιδικής κατευθύνεται πλέον προς τη Ν. Ελλάδα αφήνοντας στη θέση του τον Γιουσούφ. Ο Εμμ. Παπάς, από την Κασσάνδρα πλέον,

ζητά απεγνωσμένα βοήθεια κάθε είδους, τόσο από τις Μονές όσο και από τον Δ. Υψηλάντη, χωρίς όμως άμεση ανταπόκριση. Μια βοήθεια 600 συνολικά ανδρών που καταφθάνει από τους οπλαρχηγούς του Ολύμπου αργότερα αποχωρεί. Τον Ιούλιο επαναστατικά τμήματα κάνουν κρυφά επιδρομές στο στρατόπεδο των 4500 Τούρκων κοντά στον Αγ. Μάμα και τους προκαλούν σημαντικές φθορές, παίρνοντας αρκετά εφόδια και σκοτώνοντας περί τους 500. Ο Σουλτάνος ανησυχώντας πολύ για την κατάσταση που επικρατεί σ' ολόκληρο τον ελλαδικό χώρο διορίζει νέο διοικητή της Θεσσαλονίκης τον Μεχμέτ Εμίν ή αλλιώς Αβδούλ Αβούδ. Ο τελευταίος καταφθάνει στις 28 Οκτωβρίου στην Ποτίδαια με 17500 πεζούς και 500 ιππικό και ζητά από τους 1000 (ή κατ' άλλους 600) υπερασπιστές της Κασσάνδρας να παραδοθούν. Αυτό φυσικά δε γίνεται και επακολουθεί μεγάλη μάχη με πολλές απώλειες από την τουρκική πλευρά, οι οποίοι τελικά με ένα τέχνασμα κατόρθωσαν να διασπάσουν την ηρωική άμυνα. Ακολουθεί μάχη σώμα με σώμα με ακόμα πιο πολλές απώλειες για τους Τούρκους, ώσπου να επέλθει τελικά -στις 30 Οκτωβρίου- η ολοκληρωτική καταστροφή και λεηλασία της Κασσάνδρας που έμεινε στην ιστορία ως <<χαλασμός>> ή <<ολοκαύτωμα>>. Όσοι κατάφεραν να σωθούν καταφεύγουν στα νησιά του Β. Αιγαίου. Ο Εμμ. Παπάς από τη χερσόνησο του Άθωνα και ενώ κατευθύνεται προς την Ύδρα πεθαίνει πάνω στο πλοίο από καρδιακή προσβολή. Οι Τούρκοι εισβάλλουν τελικά ακόμα και στο Άγιο Όρος, όπου επιβάλλουν βαριά φορολογία, εγκαθιστούν φρουρά τουλάχιστον 3000 ανδρών και λεηλατούν τις Ιερές Μονές επί εννέα χρόνια που διέμειναν εκεί.

Με την ολοκληρωτική

καταστροφή πάνω από 42 χωριών η **Επανάσταση στη Χαλκιδική κάπως έτσι φτάνει (προς το παρόν) στο τέλος της...** Και γράφω ``προς το παρόν`` γιατί αργότερα και μέχρι να επέλθει η απελευθέρωση στα 1912 έγιναν κι άλλες επαναστάσεις, όπως για παράδειγμα αυτή του 1854, όταν ο Τσάμης Καρατάσος φθάνοντας από τα νησιά ξεκινά την επανάσταση στη Μακεδονία από τη Συκιά, όπου καίει ζωντανούς μέσα στο ναό του Αγίου Αθανασίου ολόκληρη την τουρκική φρουρά των 130 ανδρών μαζί με τα άλογά τους, γεγονότα όμως που δεν αφορούν την παρούσα εργασία...

Σαν επίλογος

Σα Συκιώτισσα αναφέρθηκα περισσότερο σε πρόσωπα και σε γεγονότα που αφορούν άμεσα το χωριό μου, χωρίς αυτό βέβαια να σημαίνει ότι δεν αναγνωρίζω την εξίσου μεγάλη προσφορά και όλων των υπολοίπων χωριών της Χαλκιδικής μας! Το ακριβώς αντίθετο μάλιστα! Όλοι προσέφεραν το ίδιο σ' αυτόν τον κοινό Αγώνα, ο καθένας με τον τρόπο του. Όλοι ενωμένοι! Και ο Αγώνας αυτός, οι θυσίες αυτές, σίγουρα δεν πήγαν χαμένες! Γιατί βοηθήσαμε πάρα πολύ τις νότιες περιοχές της χώρας, δίνοντάς τες τον χρόνο να οργανωθούν καλύτερα, αφού καθυστερήσαμε επί τόσους μήνες τα στρατεύματα του εχθρού, προκαλώντας τους μάλιστα και αμέτρητες απώλειες! Ακόμα, με τον ξεσηκωμό μας τονώσαμε το ηθικό και των υπόλοιπων Ελλήνων και αυξήσαμε το πατριωτικό τους αίσθημα, δίνοντας εμείς πρώτοι το παράδειγμα της παλικαριάς και της αυτοθυσίας για την τιμή του έθνους! Αυτή όμως η προσφορά της Χαλκιδικής, δυστυχώς, δεν έχει αναγνωριστεί όσο της αξίζει. Και πάνω σ' αυτό θα πρέπει εμείς οι Χαλκιδικιώτες να βοηθήσουμε όλοι, ώστε να αποκατασταθεί αυτή η αδικία,

παράβλεψη, παράλειψη..., για να το πω έτσι. Γιατί από τα σχολικά βιβλία δε μαθαίνουμε σχεδόν τίποτα για την Επανάσταση της Χαλκιδικής, τη μάχη των Βασιλικών κτλ. Φτάνουμε, μάλιστα στο σημείο να λέμε <<..ο Χάψας ως νέος Παπαφλέσσας>>, ενώ στην πραγματικότητα ισχύει το ακριβώς αντίθετο: <<...ο Παπαφλέσσας είναι ο νέος Χάψας...>> , αφού η θυσία στο Μανιάκι έγινε 4 χρόνια αργότερα από αυτή των Βασιλικών...

////////////////////////////////////

Σας ευχαριστώ πολύ

και σας συγχαίρω για όλες τις πρωτοβουλίες σας,

όπως και γι αυτόν τον διαγωνισμό που μου δώσατε την ευκαιρία και την τιμή να συμμετέχω.

Με εκτίμηση

Αναστασία Σονιώρη – μαθήτρια της Γ` τάξης του Γυμνασίου Συκιάς

////////////////////////////////////

ΕΠΙΛΟΓΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

-Αρχείο Αθωνικής Μονής Αγίου Παντελεήμονος (ΑΑΜΑΠ)

-Βασδραβέλης Ι. - *Οι Μακεδόνες εις τους υπέρ της ανεξαρτησίας αγώνες*

- Βακαλόπουλος Απ. – *Ιστορία της Μακεδονίας, Εκδόσεις Βάνιας, Θεσσαλονίκη, 1988*

-Βακαλόπουλος Ε. – *Εμμανουήλ Παπάς. Αρχηγός και υπερασπιστής της Μακεδονίας. Η ιστορία και το αρχείο της οικογένειάς του, Θεσσαλονίκη 1981*

-Ιορδάνογλου Αντ. - *Ανεξερεύνητη Κεντρική Μακεδονία, Road Editions, Αθήνα, 1992*

-Κασομούλης Κ. Ν. - *Ενθουμήματα στρατιωτικά της Επανάστασης των Ελλήνων 1821-1833, Εκδοτικός οίκος Δημιουργία, Αθήνα, 1997*

-Λαυριώτου Αλ. – *Το Άγιον Όρος μετά την οθωμανικήν κατάκτησιν, Επετηρίς Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών, ΑΒ`, Αθήναι 1963*

-Παπαϊκονόμου Ν. – *Προσωπογραφία Αγωνιστών του 1821 από τη Χαλκιδική και τη Θεσσαλονίκη, Θεσσαλονίκη 2016*

-Παπαστεφάνου Β. - *Ο Εμμανουήλ Παπάς και η επανάσταση στη Χαλκιδική κατά το 1821, Αθήνα, 1970.*

-Τρικούπης Σπ. – *Ιστορία της Ελληνικής επαναστάσεως, Εκδόσεις Χ. Γιοβάνης.*

- Φιλήμονος Ι. – *Δοκίμιον Ιστορικών περί της Ελληνικής Επανάστασεως, τ.3, τ.4, Αθήναι 1960, 1961*

-ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, 4.000 ΧΡΟΝΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα, 1982

-ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, *Εκδοτικός οίκος Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 1992*

-ΠΑΓΧΑΛΚΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ (*άρθρα από διάφορα τεύχη*)